

KEBERKESANAN KAEDAH PENGAJARAN *FACEBOOK* DAN *WHATSAPP* BAGI MENINGKATKAN MINAT PELAJAR TINGKATAN 4 DALAM SUBJEK EKONOMI

THE EFFECTIVENESS OF FACEBOOK AND WHATSAPP TEACHING METHODS IN INCREASING FORM 4 STUDENTS' INTEREST IN ECONOMICS

Hema Wathy G M Joseph¹

Normala Zulkifli^{2*}

Shahrin Nizam Abdul Aziz³

¹ Department of Faculty of Management and Economics, Universiti Pendidikan Sultan Idris, Malaysia
Email: hemiz_25@yahoo.com.my

² Department of Faculty of Management and Economics, Universiti Pendidikan Sultan Idris, Malaysia
Email: normala@fpe.upsi.edu.my

³ Department of Faculty of Management and Economics, Universiti Pendidikan Sultan Idris, Malaysia
Email: shahrin@fpe.upsi.edu.my

* Corresponding Author

Article history

Received date : 19-6-2026

Revised date : 20-6-2026

Accepted date : 25-7-2026

Published date : 1-8-2026

To cite this document:

Joseph, H. W. G. M., Zulkifli, N., & Abdul Aziz, S. N. (2026). Keberkesanan kaedah pengajaran Facebook dan WhatsApp bagi meningkatkan minat pelajar tingkatan 4 dalam subjek Ekonomi. *Journal of Islamic, Social, Economics and Development (JISED)*, 11 (85), 391 – 405.

Abstrak: Penggunaan media sosial dalam pendidikan semakin mendapat perhatian sebagai medium yang dapat menyokong proses pengajaran dan pembelajaran. Kajian ini bertujuan menilai keberkesanan kaedah pengajaran dan pembelajaran Facebook dan WhatsApp dalam meningkatkan minat dan pencapaian pelajar Tingkatan Empat dalam subjek Ekonomi berbanding kaedah pengajaran dan pembelajaran konvensional. Kajian ini menggunakan pendekatan kuantitatif berbentuk kuasi eksperimen yang melibatkan 80 orang pelajar yang dibahagikan kepada kumpulan eksperimen dan kumpulan kawalan. Data dikumpul menggunakan pra ujian, pasca ujian dan soal selidik, kemudian dianalisis menggunakan analisis min, ujian-t dan ANCOVA. Hasil kajian menunjukkan bahawa penggunaan Facebook dan WhatsApp memberikan kesan yang signifikan terhadap minat pelajar untuk terlibat secara aktif dalam pembelajaran Ekonomi. Selain itu, pencapaian akademik pelajar dalam kumpulan eksperimen turut menunjukkan peningkatan berbanding kumpulan kawalan. Dapatan kajian membuktikan bahawa integrasi media sosial dalam pengajaran dan pembelajaran dapat meningkatkan penglibatan serta minat pelajar terhadap subjek Ekonomi. Kajian ini memberikan implikasi kepada pendidik dalam memanfaatkan media sosial sebagai platform pembelajaran yang lebih interaktif dan berkesan.

Kata Kunci: Facebook, WhatsApp, Media Sosial, Minat pelajar, Kuasi Eksperimen, Pengajaran dan Pembelajaran Ekonomi

Abstract: *The use of social media in education is gaining increasing attention as a medium that can support the teaching and learning process. This study aims to evaluate the effectiveness of Facebook and WhatsApp teaching and learning methods in enhancing the interest and achievement of Form Four students in Economics compared to conventional teaching and learning methods. This study employed a quantitative quasi-experimental design involving 80 students divided into an experimental group and a control group. Data were collected using pre-tests, post-tests, and questionnaires, which were then analyzed using mean analysis, t-tests, and ANCOVA. The results indicated that the use of Facebook and WhatsApp had a significant effect on students' interest in actively engaging in Economics learning. Furthermore, the academic achievement of students in the experimental group demonstrated a greater improvement compared to the control group. The findings prove that integrating social media into teaching and learning can enhance student engagement and interest in the subject of Economics. This study offers implications for educators to leverage social media as a more interactive and effective learning platform.*

Keywords *Facebook; WhatsApp; Social Media; Student Interest; Quasi-Experiment; Economics Teaching and Learning*

Pengenalan

Pendidikan berasaskan teknologi telah menjadi sebahagian daripada pengajaran dan pembelajaran kontemporari. Penyepaduan teknologi buka sahaja meningkatkan penglibatan pelajar tetapi juga memupuk modal insan yang berkualiti dan kreatif melalui penyertaan aktif dalam aktiviti bilik darjah. Dalam konteks ini, guru berperanan sebagai fasilitator yang membimbing pelajar dalam membina pengetahuan dan bukannya menghantar maklumat semata-matanya (Emparan et al., 2020; Vijayakumaran et al., 2022). Selain itu, pendidikan berkualiti tidak lagi terhad kepada persekitaran bilik darjah tradisional, ia juga boleh berlaku di luar bilik darjah melalui penggunaan alatan digital dan platform dalam talian (Shahroom & Hussin, 2018). Penyepaduan media sosial dalam P&P mewakili pendekatan kontemporari yang sejajar dengan ciri-ciri pembelajaran abad ke-21 (PAK-21). Melalui kaedah ini, teknologi membolehkan pembelajaran berlaku pada bila-bila masa dan dimana- mana sahaja serta memupuk penyertaan aktif dan pemikiran kritis dalam kalangan pelajar (Mazdalifa, 2019).

Salah satu pendekatan inovatif tersebut ialah kaedah *Facebook* dan *WhatsApp* (FW), yang menggabungkan elemen pembelajaran gabungan atau hibrid untuk mewujudkan persekitaran pembelajaran yang fleksibel dan interaktif (Mukhametgaliyeva et al., 2022). Kaedah FW memanfaatkan capaian luas alat komunikasi digital untuk menyokong pembelajaran dinamik, kolaboratif dan berpusatkan pelajar melangkaui sempadan bilik darjah secara tradisional (Hassan et al., 2022). Pandemik Covid-19 telah mempercepatkan lagi penggunaan model pembelajaran dalam talian dan gabungan, menekankan kepentingan menyepadukan platform seperti *WhatsApp* ke dalam amalan pendidikan, terutamanya untuk mata pelajaran seperti Matematik dan Ekonomi (Segal & Biton, 2024; Soesmanto et al., 2023). Penyepaduan ini menggalakkan pembelajaran aktif dengan memudahkan interaksi pelajar dan penglibatan tugas melalui alatan digital biasa yang seterusnya meningkatkan minat dan penyertaan (Dahdal, 2020). Oleh itu, kajian ini memberi tumpuan kepada pencapaian akademik dan tahap minat pelajar sebagai tindak balas kepada kaedah FW, khususnya dalam mata pelajaran Ekonomi, serta mengkaji keberhasilan pelajar berikutan pelaksanaannya.

Menurut Mazdalifa (2019), sejak mata pelajaran Ekonomi mula diperkenalkan pada tahun 1992, prestasi pelajar Ekonomi Asas semakin merosot. Berdasarkan jadual 1 (Kementerian Pendidikan Malaysia 2022), data keputusan SPM bagi Ekonomi menunjukkan peningkatan konsisten dalam peratus lulus dari 2018 hingga 2021 tetapi penurunan sedikit pada gred purata mata pelajaran kepada 87.32 %, 4.00 sepanjang 2018 hingga 2022. Peratusan pelajar yang mencapai gred cemerlang (A+,A,A-) meningkat antara 2018 hingga 2020, kemudian menurun kepada 15.7% pada 2021 sebelum pemulihan sederhana kepada 16.2 % pada tahun 2022. Walaupun peningkatan keseluruhan dalam kualiti keputusan, perkadaran pelajar berprestasi tinggi kekal rendah. Tambahan pula, bilangan calon yang memilih Ekonomi telah menurun daripada 58,892 pada tahun 2018 kepada 53,062 pada tahun 2019 menunjukkan trend yang membimbangkan dalam minat dan penyertaan pelajar dalam subjek tersebut.

Jadual 1 Analisis Mata Pelajaran dan Gred Purata Mata Pelajaran (GPMP) Sijil Pelajaran Malaysia (SPM) Bagi Mata Pelajaran Ekonomi Asas (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2022)

Mata Pelajaran	Tahun	Peratus calon					Bil. lulus	GPMP
		Cemerlang A+,A,A-%	Kepujian B+,B,C+,C %	Lulus D,E %	Gagal G %	Bil.		
Ekonomi	2022	16.2	32.0	38.9	12.9	87.1	45,805	5.76
	2021	15.7	32.9	39.7	11.7	88.3	47,688	5.77
	2020	16.5	35.4	36.3	11.8	88.2	49,537	5.60
	2019	14.5	36.9	36.6	12.0	88	53,062	5.71
	2018	11.8	36.1	39.5	12.6	87.4	58,892	5.96

Sumber: Analisis keputusan subjek Ekonomi SPM dari tahun 2018-2022

Oleh itu, pelajar perlu dipupuk minat dalam meningkatkan prestasi akademik mereka dalam mata pelajaran Ekonomi. Minat ini perlu ditambah dengan unsur dedikasi yang kuat dan dipupuk dengan berkesan melalui penggunaan teknologi yang berfungsi sebagai pemacu utama dalam landskap pendidikan moden hari ini. Pelaksanaan kaedah pengajaran inovatif yang mengintegrasikan elemen teknologi adalah penting untuk meningkatkan penglibatan pelajar, meningkatkan pencapaian akademik dan menghasilkan graduan berkualiti tinggi. Pendekatan ini sejajar dengan trend pendidikan global yang dipacu oleh Revolusi Perindustrian Keempat (IR4.0) yang menekankan transformasi digital dalam pendidikan (Shahroom & Hussin, 2018), lebih-lebih lagi, Malaysia kini sedang menuju ke arah Revolusi 5.0 (IR 5.0), yang bertujuan untuk mengubah masyarakat melalui penyepaduan teknologi maya dan inovasi berpusatkan manusia (Siti Nor Azhani, 2022).

Objektif Kajian

- Mengenal pasti tahap minat pelajar Ekonomi dalam kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* dengan kaedah konvensional
- Mengenal pasti tahap pencapaian akademik pelajar Ekonomi dalam kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* dengan kaedah konvensional

Sorotan Literatur

Media Sosial

Penyepaduan media sosial dalam pendidikan semasa abad ke-21 menyelaraskan dengan prinsip-prinsip Revolusi Perindustrian 5.0, yang menekankan kerjasama, kreativiti dan inovasi manusia. Platform media sosial seperti *WhatsApp*, *Telegram*, *Google Meet*, *Zoom*, dan *Google*

Classroom menjadi bahan bantu mengajar yang penting dalam pengajaran dan pembelajaran, terutamanya semasa pandemik Covid-19 ketika pendidikan dalam talian menjadi norma. Kajian menunjukkan keperluan lebih banyak pendekatan pembelajaran berorientasikan teknologi untuk menyediakan pelajar untuk cabaran seperti semasa pandemik (Bakthaservan et al., 2022). Alat ini menyokong prinsip PAK-21 (pembelajaran adab ke-21) dengan membolehkan guru memilih platform media sosial yang sesuai yang meningkatkan keberkesanan pengajaran (Fatimah Jafri, 2017; Hidir et al., 2023). Dengan menggunakan media sosial untuk pendidikan, matlamat IR 5.0 dapat direalisasikan, teknologi bukan sahaja meningkatkan kecekapan tetapi juga memupuk kreativiti, pemikiran kritis dan kerjasama di kalangan pelajar. Penyepaduan alatan media sosial seperti *Facebook*, *Instagram* dan *Twitter* telah diperhatikan untuk meningkatkan kreativiti pelajar, pemikiran kritis dan inovasi dalam persekitaran akademik yang pelbagai, termasuk pendidikan ekonomi (Tila, 2023). Hal ini memupuk modal insan yang inovatif menyumbang kepada pembangunan negara, menjadikan pelajar aset berharga di era IR 5.0.

Facebook

Penggunaan *Facebook* telah mengubah pendidikan dengan menyepadukan teknologi ke dalam pengajaran dan pembelajaran. Ia menggabungkan pembelajaran secara bersemuka dan dalam talian, mengalihkan pendekatan berpusatkan guru tradisional ke arah model yang lebih berpusatkan pelajar. Alat pengajaran ini berfungsi berkesan untuk memupuk minat dan penyertaan pelajar dalam subjek Ekonomi, bergerak melangkaui fungsi rangkaian sosial pendidikan yang mantap (Wijaya et al., 2023). Di samping bidang profesional lain, *Facebook* digunakan secara meluas dalam pendidikan, membolehkan pembelajaran berlaku pada bila-bila masa dan di mana-mana sahaja. Di peringkat sekolah menengah, *Facebook* digunakan untuk tujuan perbincangan dan projek berkumpulan boleh mencetuskan rasa ingin tahu, menggalakkan kerjasama dan meningkatkan minat pelajar.

Kajian menunjukkan bahawa *Facebook* boleh meningkatkan minat dan prestasi akademik. Sebagai contoh, kajian di Indonesia mendapati aktiviti *Facebook* meningkatkan hasil pembelajaran sosial bersepadu pelajar sebanyak 31.6% (Putra et al., 2020). Begitu juga pelajar sekolah menengah di Filipina yang menggunakan *Facebook* secara aktif untuk tujuan akademik menunjukkan pencapaian akademik yang tinggi. Ini sejajar dengan penyelidikan dalam pendidikan tinggi, di mana penggunaan *Facebook* menunjukkan korelasi positif yang sederhana dengan gred (Al-Rahmi et al., 2017) dan keputusan akademik yang lebih baik (Latif et al., 2017).

Tambahan pula, *Facebook* memupuk penglibatan pelajar, pemikiran kritis dan kreativiti dengan berfungsi sebagai platform kerjasama untuk berkongsi sumber, nota masalah dan perbincangan antara guru dan pelajar. Ini meningkatkan minat dan menyokong pembelajaran sendiri, di mana kemahiran yang penting untuk pendidikan abad ke-21. Oleh itu, sementara *Facebook* digunakan secara berkesan di peringkat universiti, ia juga boleh disesuaikan untuk sekolah bagi meningkatkan penglibatan pelajar dan kejayaan akademik.

WhatsApp

Penggunaan *WhatsApp* sebagai alat bantu mengajar di sekolah menengah mempunyai potensi yang besar untuk meningkatkan penglibatan pelajar dan kejayaan akademik. *WhatsApp* menawarkan platform yang fleksibel untuk pembelajaran di luar bilik darjah, membolehkan guru dan pelajar berinteraksi tanpa kekangan masa dan tempat. Kebolehcapaian ini mendorong pelajar untuk mengambil bahagian secara aktif dengan menyediakan akses mudah kepada nota, perbincangan dan bahan tambahan yang dikongsi oleh pendidik. Menurut Rafiq et al. (2020),

pendidikan abad ke-21 harus melangkaui bilik darjah tradisional ke dalam persekitaran digital yang menggalakkan pembelajaran bebas dan kolaboratif. Dalam pendidikan menengah, *WhatsApp* memudahkan peluang untuk pelajar meneroka kandungan, memahami idea rakan sebaya dan bekerjasama dalam penyelesaian masalah, sejajar secara langsung dengan objektif PAK-21.

Selain itu, *WhatsApp* memupuk pembelajaran berpusatkan pelajar dengan mengubah pelajar pasif kepada peserta aktif yang berkongsi idea mereka, menerangkan konsep dalam perkataan mereka sendiri dan menawarkan maklum balas rakan sebaya. Penglibatan ini meningkatkan semangat dan keyakinan pelajar dalam menyatakan pemahaman mereka. Bouhnik dan Deshen (2014), mendapati bahawa platform pemesejan segera seperti *WhatsApp* meningkatkan komunikasi dan kerjasama antara guru dan pelajar, menghasilkan penyertaan yang lebih besar. Begitu juga Barhoumi (2015), menunjukkan bahawa aktiviti pembelajaran berasaskan *WhatsApp* boleh meningkatkan pengurusan pengetahuan dan prestasi akademik dengan ketara, mendedahkan pelajar kepada pelbagai sudut pandangan dan memudahkan interaksi yang lebih mendalam dengan bahan tersebut.

Minat

Minat ialah faktor utama yang mempengaruhi hasil pembelajaran pelajar, penglibatan dan kegigihan dan kegigihan merentasi pelbagai konteks pendidikan. Penyelidikan terkini menyerlahkan beberapa elemen yang boleh meningkatkan atau menghalang minat pelajar. Contohnya, strategi kepimpinan diri seperti penetapan matlamat berfokuskan tingkah laku ganjaran semula jadi dan pemikiran berstruktur membantu mengurangkan kebimbangan akademik dan meningkatkan pencapaian dalam kalangan pelajar STEM di Malaysia (Jamaluddin et al., 2025).

Platform media sosial seperti *Facebook* dan *WhatsApp* juga menyumbang kepada peningkatan minat dan penglibatan dengan menyediakan peluang untuk kerjasama, maklum balas segera dan sokongan rakan sebaya. Semasa pandemik Covid-19, kajian mendapati bahawa platform ini, menyokong pembelajaran dengan membolehkan komunikasi di luar bilik darjah dan menggalakkan penyertaan aktif, terutamanya apabila kelas kaedah tradisional terhad (Mohammad Noor et al., 2012). Interaksi sedemikian memupuk semangat kekitaan yang dikaitkan dengan minat dan ketekunan yang lebih besar dalam pendidikan (Sarkar & Rebello, 2025).

Pembelajaran secara aktif dan kontekstual adalah sama pentingnya. Penyelidikan bilik darjah di Indonesia menunjukkan bahawa pengajaran matematik melalui aplikasi kehidupan sebenar meningkatkan penglibatan dan minat, di samping meningkatkan kemahiran numerasi (Rahayu & Firdaus, 2025). Apabila pelajar menggunakan alat yang boleh diakses seperti *WhatsApp* untuk perbincangan dan perkongsian pengetahuan, mereka cenderung untuk terus terlibat secara aktif. Di peringkat universiti, minat dan rasa ingin tahu mendorong penglibatan penyelidikan dan produktiviti yang lebih tinggi dalam kalangan mahasiswa (Frontiers in Education, 2025).

Pengaruh sosial dan psikologi mengukuhkan lagi minat pelajar. Kajian menunjukkan bahawa dengan sokongan ibu bapa dan guru, perkembangan minda berlaku dengan giat dan ini meramalkan memupuk minat dalam bidang akademik yang tinggi (Mashraki, 2015). Semangat kekitaan yang kuat dalam kalangan pelajar STEM pasca siswazah, terutamanya wanita yang berasa autonomi, cekap dan berhubung, menyokong kegigihan ini (Sarkar & Rebello, 2025).

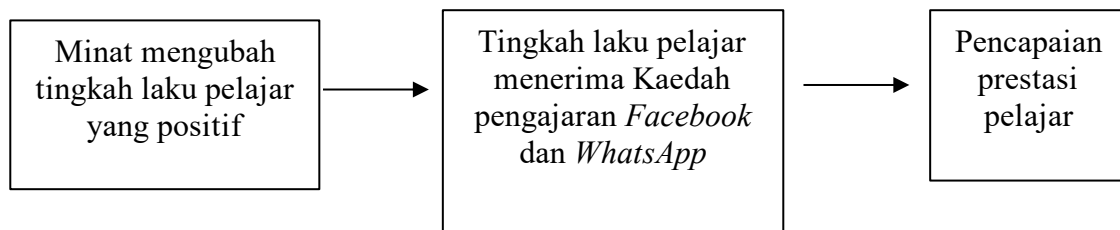
Selain itu, teknik gamifikasi seperti lencana dan gelung maklum balas telah ditunjukkan untuk meningkatkan minat dan penglibatan dalam tetapan tradisional dan dalam talian (Wikipedia, 2025).

Secara keseluruhannya, minat pelajar adalah multidimensi, dibentuk oleh faktor peribadi, teknologi, pengajaran dan sosial. Amalan pengajaran yang inovatif, interaksi sosial dan teknologi yang boleh diakses seperti *Facebook* dan *WhatsApp* merapatkan pembelajaran formal dan tidak formal, mengukuhkan minat. Mengutamakan minat pelajar melalui pengajaran kreatif, sokongan psikologi dan persekitaran inklusif adalah penting untuk kejayaan pendidikan.

Kerangka konseptual

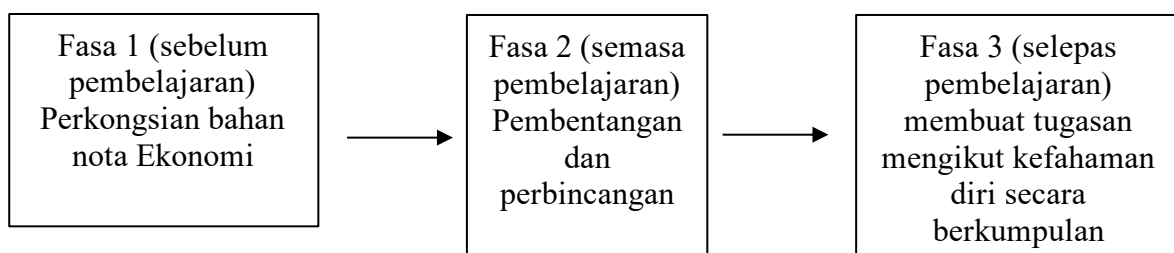
Kajian ini berasaskan teori pembelajaran Jean Piaget yang menonjolkan pembelajaran kepentingan pembelajaran berpusat pelajar dan pembinaan pengetahuan melalui penyertaan aktif. Kerangka konseptual telah diadaptasi daripada Guild dan Knodt (1997) dan Mergel (1998) telah disesuaikan dengan pemboleh ubah kajian iaitu minat pelajar, penggunaan kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* dan pencapaian pelajar.

Rajah 1 menunjukkan gambar rajah Venn bagi yang menggambarkan teori pembelajaran berpusatkan pelajar, di mana minat mempengaruhi tingkah laku pelajar, akhirnya mempengaruhi pencapaian keseluruhan pelajar. Dalam model ini, minat adalah penting dalam menggalakkan tingkah laku pelajar positif yang meningkatkan pembelajaran Ekonomi melalui kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* sebagai platform untuk pembelajaran yang dapat meningkatkan prestasi pelajar.

Rajah 1 Diagram Venn teori pembelajaran berfokus pelajar

Pengintegrasian *Facebook* dan *WhatsApp* dalam kajian ini mengikuti kepada tiga fasa proses pengajaran dan pembelajaran.

Fasa pertama menunjukkan aktiviti awal seperti perkongsian nota untuk memperkenalkan konsep Ekonomi yang melibatkan pelajar secara aktif. Dalam fasa kedua pula, pelajar mendalami pemahaman mereka dan membina kerjasama melalui pembentangan, perbincangan dan projek kumpulan. Fasa ketiga, memfokuskan pada penyatuan pembelajaran di mana pelajar

menjana idea mereka sendiri, mencerminkan minat kreativiti dan pemahaman mereka tentang topik subjek Ekonomi. Fasa ini penting untuk menilai minat, kerana keupayaan untuk menjana idea menunjukkan kreativiti dan penghargaan terhadap pengetahuan selaras dengan teori kognitivisme, yang menekankan bahawa pemerolehan pengetahuan memupuk penjana idea dan pemahaman yang lebih mendalam (Nurhadi, 2020). Menjana idea bukan sahaja mencerminkan pemahaman tetapi juga menggalakkan tingkah laku pembelajaran yang positif. Akhirnya, rangka kerja ini menunjukkan bahawa apabila pelajar berminat, mereka lebih terbuka kepada strategi pembelajaran inovatif seperti penggunaan *Facebook* dan *WhatsApp* yang memupuk kreativiti, menggalakkan tingkah laku pembelajaran yang positif dalam meningkatkan prestasi akademik Ekonomi

Metodologi kajian

Sampel dan lokasi kajian

Kajian kuasi eksperimen ini, melibatkan sampel yang telah diambil daripada sekolah yang dipilih secara rawak yang terletak di Klang Selangor untuk mewakili populasi pelajar Ekonomi yang lebih luas di seluruh Malaysia. Jumlah sampel dalam kajian ini adalah sebanyak 80 orang pelajar Ekonomi dari sekolah menengah. Persampelan rawak mudah di peringkat negeri dan sekolah untuk memastikan mewakili Malaysia. Dalam kajian ini terdiri daripada dua kumpulan iaitu kumpulan kawalan yang menggunakan kaedah pengajaran konvensional dan kumpulan rawatan yang menggunakan pengajaran melalui *Facebook* dan *WhatsApp*. Kedua-dua kumpulan masing-masing terdiri daripada 40 orang peserta.

Sekurang-kurangnya 30 peserta daripada setiap kumpulan adalah secara amnya mencukupi untuk menjalankan penyelidikan kuasi eksperimen bagi menguji kaedah pendidikan dengan syarat dengan syarat data bertaburan secara normal (Cohen, Manion, & Morrisson, 2018). Memandangkan setiap kumpulan dalam kajian ini mengandungi 40 orang pelajar, saiz sampel melebihi keperluan tahap minimum ini, menyokong andaian normaliti yang diperlukan untuk ujian statistik yang digunakan.

Instrumen kajian

Instrumen kajian ini terdiri daripada dua bahagian. Bahagian yang pertama ialah ujian pencapaian pelajar dalam subjek Ekonomi yang terdiri daripada 30 soalan tertumpu kepada topik Pengenalan kepada Ekonomi. Ujian ini digunakan sebagai pra ujian dan pasca ujian dengan ujian pasca mengandungi soalan yang sama tetapi disusun mengikut susunan yang berbeza.

Bahagian kedua ialah soal selidik yang direka untuk menilai minat dan penerimaan pelajar menggunakan *Facebook* dan *WhatsApp* sebagai alat pembelajaran. Soal selidik diadaptasi dan diubah suai daripada kajian lepas untuk memenuhi keperluan khusus penyelidikan. Instrumen ini boleh dibahagikan kepada 2 bahagian dalam soal selidik kajian ini. Bahagian A mengumpulkan maklumat demografi, manakala bahagian B pula mengandungi sembilan item yang mengukur tahap minat. Responden dalam bahagian B direkodkan pada skala likert tujuh mata daripada sangat rendah, rendah, sedikit rendah, sederhana, sedikit tinggi, tinggi dan sangat tinggi. Tafsiran skor min dalam kajian ini adalah mengikut garis panduan dalam jadual 2.

**Jadual 2 Nilai min sumber diadaptasi daripada
Chua, Y. P (2006), Amin, H., et al. (2013)**

Skor min	Tafsiran	Kriteria
1.00 - 2.33	Tidak setuju	Rendah
2.34 - 4.66	Kurang setuju	Sederhana
4.67 – 7.00	Setuju	Tinggi

Reka bentuk kajian

Kajian ini menggunakan reka bentuk dalam kaedah kuantitatif berbentuk kuasi eksperimen. Untuk mengenal pasti perbezaan minat, pencapaian dan kebolehan pelajar untuk mengikuti pelajaran apabila diajar menggunakan kaedah pengajaran konvensional berbanding kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* dalam pengajaran Ekonomi tingkatan empat. Reka bentuk ini dipilih kerana, seperti yang dicadangkan oleh Masri dan Mahamod, ia amat sesuai untuk meneliti dan menilai keberkesanan pendekatan pengajaran.

Penyelidikan telah dijalankan dalam beberapa fasa. Pertama, pra ujian telah diberikan kepada 80 responden yang terdiri daripada kumpulan kawalan dan kumpulan eksperimen. Pra ujian termasuk soalan ekonomi mengenai topik Pengenalan kepada Ekonomi dan soal selidik. Kedua-dua instrumen ini diberikan kepada kumpulan eksperimen dan kawalan. Seterusnya, fasa rawatan bermula. Kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* diberikan kepada kumpulan eksperimen, manakala kaedah pengajaran secara konvensional pula diberikan kepada kumpulan kawalan. Tempoh masa selama 12 waktu, bersamaan dengan 280 minit diperuntukkan untuk menjalankan intervensi pengajaran ini berlangsung pembelajaran dalam bilik darjah dan telah dijalankan dalam masa tiga minggu meliputi topik yang dipilih.

Berikutan intervensi, pasca ujian dengan menggunakan soalan ekonomi yang sama seperti pra ujian disusun semula item dan soal selidik yang sama telah dijalankan. Pelajar diberi masa satu jam untuk menyelesaikan kedua-dua pra ujian dan pasca ujian. Kumpulan A bertindak sebagai kumpulan kawalan yang menerima arahan melalui kaedah pengajaran konvensional manakala kumpulan B mengikuti kumpulan rawatan yang belajar melalui pendekatan pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp*. Selepas itu, semua data yang dikumpulkan dianalisis menguji hipotesis kajian.

Jadual 3 memperincikan pelaksanaan kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* yang menekankan peranan dan interaksi antara guru dan pelajar.

Jadual 3 Pelaksanaan kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp*

Fasa	Peranan	Aktiviti
Sebelum	Guru	Berkongsi nota dan latihan
		Membahagikan tugas mengikut kumpulan
	Pelajar	Pelajar berbincang nota dan latihan
Semasa	Guru	Menegaskan pembelajaran
		Menjadi fasilitator kepada pelajar
	Pelajar	Membuat pembentangan secara berkumpulan
Selepas	Guru	Mengedarkan latihan
		Membincangkan dan menyemak jawapan pelajar
	Pelajar	Pelajar melaksanakan tugas yang diberikan oleh guru

Sumber: Fasa kaedah pengajaran diadaptasi daripada Vijayakumaran et al., 2022

Kaedah pengajaran menggunakan *Facebook* dan *WhatsApp* ini melibatkan peranan yang berbeza namun penting untuk kedua-dua pihak iaitu guru dan pelajar. Untuk meningkatkan tahap minat pelajar, guru berkongsi nota dan latihan dalam *Facebook* dan *WhatsApp* untuk menggalakkan perbincangan kumpulan di mana pelajar meluahkan idea untuk menyelesaikan tugas. Pelajar membentangkan penemuan mereka semasa sesi pengajaran dan pembelajaran di dalam bilik darjah, manakala guru memberikan maklum balas dengan menunjukkan kekuatan dan kelemahan mereka serta memberikan bimbingan kepada mereka. Untuk mengukuhkan pemahaman pembelajaran, guru memberikan latihan tambahan melalui kerja rumah atau tugas individu.

Ancaman kajian

Kajian ini menangani beberapa ancaman penyelidikan yang berpotensi melalui langkah-langkah tertentu ini. Untuk meminimumkan pemilihan guru, hanya guru yang berpengalaman lebih daripada lima tahun dalam mengajar ekonomi terlibat dalam kajian ini untuk memastikan keberkesanan penyelidikan. Dari sudut pelajar pula, ancaman yang berkaitan dengan umur, tahap pendidikan dan ketidakhadiran memandangkan semua peserta adalah pelajar tingkatan empat yang mempunyai latar belakang yang sama.

Untuk mengatasi ancaman berkaitan ujian, susunan soalan telah diubah antara soalan pra ujian dan pasca ujian. Ancaman peristiwa telah dielakkan kerana tempoh masa kajian yang singkat. Ancaman instrumen telah diminimumkan dengan meminta soalan ekonomi untuk disemak dan disahkan dengan teliti oleh guru ekonomi yang lain dan disokong oleh ketua panitia Ekonomi bagi memastikan soalan itu sesuai mengikut tahap pelajar Ekonomi. Akhirnya, kedua-dua guru dan pelajar menerima taklimat tentang tujuan kajian telah diberikan untuk meningkatkan kesedaran dan menggalakkan ketelusan, yang membantu menangani potensi ancaman statistik.

Dapatan Kajian

Kajian ini menggunakan analisis kajian deskriptif. Data objektif dianalisis menggunakan ujian-t, sisihan piawai dan nilai min. Jadual 4 menunjukkan pecahan demografi pelajar yang mengikut jantina.

Memandangkan jantina tidak dianggap sebagai faktor yang mempengaruhi, hanya analisis ringkas dijalankan. Kedua-dua kumpulan kawalan dan kumpulan eksperimen masing-masing merangkumi 20 orang pelajar lelaki dan 20 orang pelajar perempuan.

Jadual 4 Jadual Kekerapan dan Peratusan Responden Mengikut Jantina

Item	Kumpulan Rawatan		Kumpulan Kawalan	
	Kekerapan	Peratus	Kekerapan	Peratus
Perempuan	20	50	20	50
Lelaki	20	50	20	50
Jumlah Keseluruhan	40	100	40	100

Sumber: Data analisis responden kajian

Dapatan Kajian bagi Objektif Pertama:

Objektif yang pertama bertujuan untuk menilai tahap minat pelajar Ekonomi dalam kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* (FW) berbanding dengan kaedah konvensional yang diuji dengan menggunakan ujian-t berpasangan.

Menurut analisis yang ditunjukkan dalam Jadual 5, skor min faktor minat dalam kalangan pelajar dalam kumpulan FW (kumpulan rawatan) meningkat daripada 5.14 sebelum intervensi kepada 5.22 selepas pelaksanaannya. Tahap faktor minat ini kekal tinggi secara konsisten melebihi 4.8. Kumpulan kawalan juga menunjukkan peningkatan dalam skor minat mengekalkan tahap yang sama tinggi pada nilai 4.8. Walau bagaimanapun apabila membandingkan kedua-dua kumpulan, kumpulan rawatan secara konsisten mempunyai skor min yang lebih tinggi dalam kedua-dua pra ujian dan pasca ujian.

Keputusan ujian t sampel berpasangan dalam jadual 5, mendedahkan peningkatan yang ketara secara statistik dalam tahap minat pelajar berikutan intervensi FW. Hal ini disokong oleh nilai $p = 0.046$, iaitu kurang daripada kumpulan konvensional; 0.05 ($p < 0.05$). Oleh itu, terdapat peningkatan ketara dalam skor minat daripada sebelum (min=5.14, sisihan piawai =1.13) kepada selepas rawatan (min=5.22, sisihan piawai =1.07) dengan nilai-t ialah -2.06.

Sebaliknya, keputusan ujian t berpasangan bagi kumpulan kawalan menunjukkan tiada perubahan yang ketara secara statistik dalam tahap minat sebelum dan selepas melaksanakan kaedah pembelajaran konvensional. Nilai $p = 0.130$, iaitu melebihi daripada 0.05 ($p > 0.05$). Kesannya, tidak terdapat peningkatan ketara dalam skor minat mereka dari sebelumnya (min=4.83, sisihan piawai=1.34) hingga selepas (min=5.19, sisihan piawai=1.080) dengan nilai $t = -1.55$. Perubahan ini tidak signifikan secara statistik.

Jadual 5 Analisis Ujian T bagi Pemboleh ubah Minat Bagi Kumpulan Kawalan (Kaedah Pembelajaran Konvensional -KK) dan Kumpulan Rawatan (Kaedah Pembelajaran Facebook & WhatsApp-FW)

Kumpulan	Min	Sisihan Piawai	T	Sig
Minat (Pra KK)	4.83	1.134		
Minat (Pasca KK)	5.19	1.080		
Minat (Pra Pasca KK)			-1.55	0.130
Minat (Pra FW)	5.14	1.13		
Minat (Pasca FW)	5.22	1.07		
Minat (Pra Pasca FW)			-2.06	0.046

Sumber: Data analisis responden kajian kumpulan kawalan dan kumpulan rawatan

Dapatan kajian bagi Objektif Kedua:

Ujian ANCOVA dijalankan bagi menangani objektif yang kedua iaitu mengenal pasti tahap pencapaian akademik pelajar Ekonomi menggunakan kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* berbanding kaedah konvensional. Berdasarkan jadual 6 skor min pencapaian kumpulan rawatan adalah jauh lebih tinggi daripada kumpulan kawalan, dengan nilai $F=18.93$ dengan nilai p kurang daripada 0.05 ($p < 0.05$). Keputusan ini menunjukkan bahawa pelajar yang diajar melalui kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* menunjukkan prestasi yang lebih baik berbanding pengajaran kaedah pembelajaran konvensional, walaupun selepas mengambil kira pengetahuan sedia ada mereka tentang konsep Ekonomi. Oleh itu, dapat disimpulkan bahawa kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* dapat meningkatkan prestasi pelajar dalam Bab 1 Pengenalan kepada Ekonomi dengan lebih efektif.

Jadual 6 ANCOVA bagi Pencapaian Akademik Pelajar dengan Ujian Pra sebagai Kovariat Mengikut Kumpulan

	Jumlah Kuasa Dua	Darjah Kebebasan	Min Kuasa Dua	Nilai F	Signifikan
Model	1628.636	2	814.318	43.026	0.000
Pintasan	1897.678	1	1897.678	100.267	0.000
Ujian Pra	1250.186	1	1250.186	66.056	0.000
Kumpulan	297.941	1	297.941	15.742	0.000
Ralat	1457.314	77	18.926		
Jumlah	499526.000	80			

Sumber: Data analisis responden kajian pencapaian akademik

Perbincangan dan Kesimpulan

Kajian ini merumuskan bahawa kaedah pengajaran *Facebook* dan *WhatsApp* dapat meningkatkan minat pelajar dengan lebih tinggi dan diterima secara positif berbanding kaedah pengajaran konvensional dalam pembelajaran Ekonomi dalam kalangan pelajar tingkatan empat. Penemuan ini menunjukkan bahawa peningkatan minat pelajar berkait rapat dengan penerimaan *Facebook* dan *WhatsApp* yang lebih tinggi sebagai platform pengajaran. Ciri interaktif dan mudah diakses aplikasi media sosial ini meningkatkan pemahaman pelajar tentang konsep Ekonomi, menggalakkan penyertaan aktif, dan mendorong mereka untuk menjana dan berkongsi idea mereka sendiri semasa proses pembelajaran. Penemuan ini selaras dengan Mishra & Kartikeya (2020), yang melaporkan bahawa alat pengajaran digital, terutamanya *WhatsApp*, meningkatkan semangat dan minat pelajar dalam pembelajaran dengan menyediakan akses yang cepat, fleksibel dan menarik kepada sumber pendidikan.

Penemuan ini juga disokong oleh pengkaji Vijayakumaran et al., (2022), yang mendapati bahawa peningkatan pemahaman pelajar menyumbang dengan ketara kepada pencapaian akademik yang lebih tinggi dan peningkatan minat pembelajaran. Kajian ini menunjukkan bahawa *Facebook* dan *WhatsApp* bukan sahaja berfungsi sebagai platform pembelajaran yang bermakna yang menggalakkan tingkah laku pembelajaran yang positif dan mengukuhkan penglibatan pelajar dalam pendidikan Ekonomi. Oleh itu, pengintegrasian media sosial ke dalam pengajaran di dalam bilik darjah mewakili pendekatan pedagogi yang praktikal dan relevan untuk pendidikan kontemporari.

Kajian ini menyumbang kepada peningkatan jumlah literatur tentang pembelajaran yang dipertingkatkan teknologi dengan menyediakan bukti empirikal tentang keberkesanan *Facebook* dan *WhatsApp* dalam meningkatkan minat pelajar dalam Ekonomi. Penemuan ini boleh membantu pendidik, pentadbir sekolah dan pembuat dasar dalam mereka bentuk strategi pengajaran yang lebih menarik dan berpusatkan pelajar yang mengintegrasikan platform media sosial yang digunakan secara meluas ke dalam amalan bilik darjah.

Walau bagaimanapun, terdapat beberapa batasan dalam kajian ini. Pertama, kajian ini melibatkan peserta dari sekolah menengah di daerah Klang, Selangor yang mungkin mengehadkan kebolehgeneralisasian penemuan kepada konteks pendidikan lain. Kedua ialah, saiz sampel yang agak kecil mungkin tidak mewakili ciri-ciri pelajar sekolah menengah di Malaysia dengan secukupnya. Ketiga, kajian ini menggunakan reka bentuk kuasi eksperimen dalam tempoh intervensi yang agak singkat. Oleh itu, kesan jangka panjang *Facebook* dan *WhatsApp* terhadap minat dan prestasi akademik pelajar tidak dikaji. Di samping itu, kajian ini hanya tertumpu pada pelajar tingkatan empat dalam subjek Ekonomi, mengehadkan kebolegunaan penemuan kepada subjek dan tahap pendidikan lain.

Kajian masa hadapan harus merangkumi sampel yang lebih besar dan melibatkan pelbagai sekolah bandar dan luar bandar untuk meningkatkan kebolehgeneralisasian dapatan. Penyelidik juga digalakkan untuk menjalankan kajian yang berkaitan dengan kesan jangka masa panjang pengajaran berasaskan media sosial terhadap pencapaian akademik, motivasi dan tingkah laku pembelajaran pelajar. Tambahan pula, kajian perbandingan yang melibatkan platform pembelajaran digital lain, seperti Google Classroom, Telegram akan memberikan pemahaman yang lebih luas tentang keberkesanan pendekatan pengajaran berasaskan teknologi yang berbeza. Akhir sekali, menggabungkan kaedah kualitatif seperti temu bual atau pemerhatian bilik darjah akan memberikan pandangan yang lebih mendalam tentang pengalaman pembelajaran dan prestasi pelajar terhadap *Facebook* dan *WhatsApp* sebagai alat pendidikan.

Penghargaan

Artikel ini merupakan sebahagian daripada hasil penyelidikan yang dijalankan bagi memenuhi keperluan pengajian Doktor Falsafah. Penulis merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada para penyelia Dr. Normala binti Zulkifli dan Dr. Shahrin Nizam bin Abdul Aziz dari Universiti Pendidikan Sultan Idris daripada Fakulti Pengurusan Ekonomi atas bimbingan, panduan dan sokongan yang diberikan sepanjang pelaksanaan penyelidikan ini. Penghargaan turut ditujukan kepada Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI) atas kemudahan dan sokongan yang disediakan, serta kepada semua responden yang telah memberikan kerjasama dan komitmen dalam menjayakan kajian ini. Penyelidikan ini tidak menerima sebarang tajaan atau sokongan kewangan daripada mana-mana agensi pembiayaan awam, komersial atau organisasi bukan berasaskan keuntungan.

Rujukan

- Al-Rahmi, W. M., Othman, M. S., & Yusuf, L. M. (2017). The role of social media in collaborative learning: The effect on learning success with the moderating role of cyberstalking and cyberbullying. *Computers in Human Behavior*, 68, 276–292. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.11.038>
- Amin, H., Smith, J. K., & Lee, A. (2013). Development of the Academic Self-Regulation Scale (ASRS). *Journal of Educational Measurement*, 20(3), 45–60. <https://doi.org/10.1234/jem.2013.6789>
- Hidir, A., Bekata, M. H., Malik, R., Waruwu, Y. m Syarofa, N. (2023). Use of Social Media as a Learning Media in 21st Century Learning. *Al-Hijr: Journal of Adulearn World*, 2(4), 295–312. <https://doi.org/10.55849/alhijr.v2i4.547>
- Barhoumi, C. (2015). The effectiveness of *WhatsApp* mobile learning activities guided by activity theory on students' knowledge management. *Contemporary Educational Technology*, 6(3), 221–238.
- Bouhnik, D., & Deshen, M. (2014). *WhatsApp* goes to school: Mobile instant messaging between teachers and students. *Journal of Information Technology Education: Research*, 13, 217–231.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4th ed.). Oxford University Press.
- Chua, Y. P. (2014). *Kaedah dan statistik penyelidikan: Ujian univariat dan multivariat*. McGraw Hill Education (Malaysia) Sdn. Bhd.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge.
- Dahdal, S. (2020). Using the *WhatsApp* social media application for active learning. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(2), 239. <https://doi.org/10.1177/0047239520928307>
- Emparan, A., Abdullah, M. Y., Zainudin, S., & Abd Rahman, N. H. (2020). Teachers as facilitators in 21st century learning: A systematic review. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(3), 618–625. <https://doi.org/10.6007/IJARBS/v10-i3/7040>
- Fatimah Jafri. (2017). Penggunaan Instruksional Teknologi Maklumat Dan Komunikasi (TMK) Terhadap Mata Pelajaran Teras. Laporan Projek Sarjana Pendidikan
- Frontiers in Education. (2025). Learning motivation and engagement as predictors of research productivity in master's students. *Frontiers in Education*. <https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2025.1604792/full>
- Jamaluddin, F., Abdullah, Z., Fadzil, M. N. A., & Anuar, N. I. (2025). Self-leadership strategies and academic anxiety: Implications for STEM students' academic achievement. *STEM Education*. <https://www.aimspress.com/article/doi/10.3934/steme.2025030>
- Latif, M. Z. I., Hussain, I., Saeed, R., Qureshi, M. A., & Maqsood, U. (2017). Use of *Facebook* by medical students: A comparison of high and low academic achievers. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 33(4), 998–1002. <https://doi.org/10.12669/pjms.334.12659>
- Manca, S., & Ranieri, M. (2016). *Facebook* and the others. Potentials and obstacles of social media for teaching in higher education. *Computers & Education*, 95, 216–230. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2016.01.012>
- Mashraki, T. (2025). Academic motivation predicted by growth mindset and parental support. *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/391044200_Academic_Motivation_Predicted_by_Growth_Mindset_and_Parental_Support

- Mazdalifa, M. (2019). Cabaran guru ekonomi asas dalam abad ke-21. *Jurnal Pendidikan Malaysia*, 44(2), 15–28.
- Mendez, A. M., & Cagasan, J. A. (2021). Social media influence on the academic performance of senior high school students in Borongan City. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 5(8), 62–69. <https://rsisinternational.org/journals/ijriss/articles/social-media-influence-on-the-academic-performance-of-senior-high-school-students-in-borongan-city>
- Mishra, R., & Kartikeya, M. (2020). Bringing dynamism and engagement in classroom through WhatsApp. *Journal of Engineering Education Transformations*, 34(2), 89. <https://doi.org/10.16920/jeet/2020/v34i2/152022>
- Mohammad Noor, N. M., Harun, J., & Aris, B. (2012). The use of Facebook and WhatsApp in blended learning. *International Journal of Interactive Mobile Technologies*, 6(2), 34–39.
- Bakthaselman, L., Hussin, M. S. H., & Wong, S. Y. (2022). Pengintegrasian teknologi maklumat dan komunikasi (TMK) dalam pendidikan Bahasa Melayu: Pandemik COVID-19. *Jurnal Melayu Sedunia*, 5(1), 55–68..
- Mukhametgaliyeva, S., Gura, A., Dudnik, O., & Khudarova, A. (2022). The use of social networks in e-learning technologies in the context of distance education. *Sustainability*, 14(14), 8949. <https://doi.org/10.3390/su14148949>
- Nik Md Salleh, N. S., Omar, N., Ahmad, A. R., & Musa, N. A. (2025). Fostering learning motivation: The effects of AI adoption among students in higher education institutions. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*. <https://rsisinternational.org/journals/ijriss/articles/fostering-learning-motivation-the-effects-of-ai-artificial-intelligence-adoption-among-students-in-higher-education-institutions/>
- Pimentel, J. L. (2019). Some biases in Likert scaling usage and its correction. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research (IJSBAR)*, 45(1), 183–191.
- Putra, A. R., Susanto, H., & Rahmatullah, R. (2020). The effect of Facebook use in learning on student learning outcomes in Integrated Social Studies. *Journal of Educational Science and Technology*, 6(3), 267–274. <https://ppjp.ulm.ac.id/journals/index.php/jee/article/view/8666>
- Rafiq, M., Batool, S. H., Ali, A. F., & Ullah, M. (2020). University students' perception of WhatsApp use for learning purposes. *International Journal of Distance Education*.
- Rahayu, W. N., & Firdaus, F. M. (2025). Contextual approach to improve numeracy and learning motivation in elementary school. *Jurnal Prima Edukasia*. <https://journal.uny.ac.id/index.php/jpe/article/view/75555>
- Sarkar, S., & Rebello, N. S. (2025). Belonging and persistence among postgraduate physics and astronomy students: Gender differences and psychological needs. *arXiv*. <https://arxiv.org/abs/2508.20948>
- Segal, R., & Biton, Y. (2024). Teaching and learning high-school mathematics via WhatsApp: Teachers' perspectives. *Learning Environments Research*. <https://doi.org/10.1007/s10984-024-09508-x>
- Shahroom, A. A., & Hussin, N. (2018). Industrial revolution 4.0 and education. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8(9), 314–319. <https://doi.org/10.6007/IJARBS/v8-i9/4593>
- Siti Nor Azhani, A. (2022). *Teras ilmu memacu revolusi industri*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Soesmanto, T., Vu, B. T., & Kariyawasam, K. (2023). Evaluation of the mixed-mode teaching design upon students' learning satisfaction and academic performance in an introductory economics course. *Studies in Educational Evaluation*, 77, 101253. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2023.101253>

- Tila, D. (2023). Open Pedagogy, Renewable Assignments, and Course Content Creation in Economics. *Creative Education*, 14(12), 2394. <https://doi.org/10.4236/ce.2023.1412153>
- Vijayakumaran Raja Kumari, V., Ismail, R., & Norasibah, A. (2022). Teachers' role as facilitators in 21st century learning. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities*, 7(1), 45–53. <https://doi.org/10.47405/mjssh.v7i1.1234>
- Wijaya, H., Andri, R. C., & Rachmawati, D. (2023). Analysis Of Digital Marketing Strategies On Interest And Enrollment Decisions Of Prospective New Students In Private Higher Education Institutions In Indonesia (A Case Study Of Jakarta Global University). *Klabat Journal of Management*, 4(2), 147. <https://doi.org/10.60090/kjm.v4i2.1007.147-162>